

REGÉLŐ.

Pesten vasárnap szeptember 27^{kén} 1840.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Spanyol képek.

II. Torquemada.

— Uram — válaszolá a' tábornok, ki jól evett, — nem engedem-meg a' tápszerek szükségességét.

— De, tábornok ur! hát ha az emberek és lovak...

— Húsz éve vagyok háborúban, 's az emberek és lovak miatt még nem hagyám magam' megőszülni. Különben az illyes jegyzeteket nem szeretem.

Mit tettünk volna?! engedelmeskednünk kelle, 's 11. órakor estve elindulánk. Irtóztató éj volt. A' guerillák éppen utunkat állák. Alig lovagláink három óranegyedet, midőn a' lődözés kezdetét vevé. Az utmellelti bokrok, barlangokból és szirtpedékekből röpültek és füttyöltek-ki a' golyók. Rövid közökben villámot látánk a' távul éjben, 's mielőtt a' csattanás fülünkhöz ért, már egy pajtás lefordult lováról. Harmincz vagy negyven maradt az uton; az unalmas éjzene egész viradatig tartott. Elnyomva fáradságtól végre elalvám lovamon, midőn hangos kiáltozás 's kacaj ébreszte-föl.

— Bravo! Dicső látmány!

— A' pap meghalt, 's a' város gyászol.

— Nézzd csak, pajtás!

Ez utósó szavak egy dragonyoshoz intéztettek, ki meggörbülve ült lován, lábait erősen hozzá nyomva 's kezével sörényében tartzkodva. De a' pajtás nem felelt; hideg volt és halott.

A' katonák még mindig taps közt kiáltozák: „a' pap meghalt, 's a' város gyászol.“

Nagy szemeket mereszték, 's még aludni vagy álmodni hívn. Nagy fekete szabálytalan tömeg fekvék előttünk: Torquemada volt; „szép kis város“ mint a' földirattankönyvei mondják, de a' Lavalle-osztály tanyázott benne.

— Szerencsétlen föld! — kiálta egy öreg szállásmester, midőn a' burgosi jelenetet itt még egyszer kényteték látni. A' hely nyolczadszor égett-el.

Az alatt közelebb jövének. A' hidnál összetört palánkok, elszórt fegyverek, meztelen zöldes-kék holttestek mutatak, hogy a' spanyolok védék a' bemenetet kéretlen vendégeik ellen. Utszákon és téreken senki; senki az ablak- és ajtótlán házakban; az egész népeség kibujdoklott.

Találomra egy házba léptem, melyet a' többiekként lakatlanak hívék. Felülről aljáig egy darab gazdasági szer sem látható. A' francziák egy teremben szállomásoztak; mert a' falakat szén-föliratok lepék-el, 's a' szent képeket elundokiták. Egy alacsony szobába lépve, mely konyhának látszik, mert kandallója volt — spanyol országban egyedüli pótléka a' konyhának — csudálkozásomra két öreg férfit 's egy körülbelől tizenkét éves fiút láttam a' tüzhely körül. Hosszú- szablyám csörgésénél a' fiú keresztet vete magára, mint ha rossz lelket látna, 's nagy fakarszék mögé, egy madonna alá rejtőzék. Az egyik öreg kevélyen néze rám, 's a' nélkül, hogy felállna, vagy kalapját levennie, így szólt:

— Tiszt ur! nevem Antonio Nunez. Ez itt a' város egykori alkaldeja, testvérem. Öregebb és betegebb levén, hogy sem polgártársainkat követhette, elhatározá házában halni - meg. Én nála maradtam, gondot viselni reá, 's e' fiút szolgálatunkra tartám - meg magunknál.

— De hát miért nem maradtak a' többiek nálatok?

— Nem tudom; szívesen vannak szép éjeken a' hegyekben.

Futékony mosoly röpült-át a' beteg hosszú sárga arczán.

E' perczben hatalmas zaj hívott az utszára, hol számos katona közt egy szerzetest láték lovon, jó francziaul spanyol országot 's a' spanyolokat éppen nem szelid hangon szidalmazót.

A' kámsza Milhaud tábornok egyik segédét rejté-el. Ezredesünkhöz vezettem, ki már szalmafekvén aludt.

— Sátán hordja-el a' sántát! Palenciánál van reánk szükség. El! lóra! Rapatier maradjon itt e' fészekben huszonöt emberrel, a' gyorspostákra ügyelendő.

— Rapatier szomorú arcot csinált; ugyanazon öreg szállásmester volt, kinek a' leégett városok olly kevéssé tetszének.

— , Szerencsétlen föld! — ismétlé, ősz bajuszát pödörve. — Még csak ivóvíz sem volt elég. A' Pisnerga kiszáradt medrét mutatá nekem, mellynek vizét, mint mondá, eladák, hogy hidat építhessenek föltte. Én az alkalde házához utasítam, 's ezredem után sieték, melly Palencia felé száguldott. Az ágyúrobaj volt vezetőnk.

'S mégis későn jövének; a' harcz csaknem el volt határozva; csak a' balszárnyon tartá még magát néhány ezred spanyol gyalogság négyszögben. Becsületemre, szép katonák! Távolról régi őrseregünknek lehetett volna tartani; hívém, vérbe kerül ott a' diadal, De nem! az első tüzelésnél, mit feléjek intézének, a' fekete bajuszosak véd nélkül iramlottak tova. Mindnyájan hátat fordítának nekünk, futottak, 's pulya lelköket Istennek és a' szent szüznek ajánlák. Kardcsapásokkal üztük a' sikság végeig. Ott egy négy lányi magas fal álla ellent nekünk, 's mögötte mély árok. Nem lehetett tovább.

Egy tett csaknem kibékíte ismét a' spanyolokkal. Egy fiatal dobos, ki nem tudott olly sebesen szaladni mint a' többiek, 's már szabályaink élet érzé gondolatban, életét megmentendő, csákóját forgatva kiáltá: „Viva Napoleon!“ Egy lovastiszt a' Cordova - ezredből, ki már veszélyen kül volt, azonnal visszaugrott a' falon, 's mérgesen szúrta - le a' dobost e' szavakkal: „Muera el traidor! (haljon meg az áruló)“ mire ő maga aprítottatott össze mieinktől.

Illyen e' nép; néha egy ember fölér egy ezreddel.

Csak hamar ismét alkalmunk vala látni, mennyire mehet egy spanyolnak léleknagysága 's halálmegvetése.

Torquemadába visszatérve, Rapatiert nem láttuk sehol. Azezredes azt hívé, hogy valami szállitmányt kísér embereivel, 's nyugodtan ment aludni. Én az öreg alkaldéhoz menék.

— Hol dragonyosaink?

— „Messze innen, mind együtt!“ — válaszolá Nunez emphaticus hangon; 's azonnal, mintha minden további kérdést ki akarna kerülni, spanyol módon hozzá tevő: „az egész ház szolgálatára áll, de semmi sincs benne“

Szerencsére, katonáinknak csudálatos sajátságuk van; mert azon házakban, hol semmi sincs, mindig lelnek valamit. Már hangyaseregként minden házszögletbe elszéledének; pinczéket, kamrákat átfürkészték, 's a legrejtettebb szekrényeket fölnyitogatták. A' konyhából, hol valék, láthatám, mint járnak a' kertben összeviszsa, megállnak, 's a' karabélyok töltő vesszőivel a' földet furkálják. Egyszerre, éppen egy szöglet ablaka alatt, hol a' föld frís ásatúnak tetszett, fölkiált egy emberem: „kincs! kincs! Én leltem-meg először!“ — Azonnal oda szaladtak a' többiek, félkörbe álltak, a' földet felásni kezdék. Egyik csak hamar akadályra bukkott, mindegyik egyszerre kapott oda 's a' legszerencsésebb egy — hideg kezét foga-meg. Azután egy kar jöve-föl, erre egy fej, 's végre egy egész dragonyos; azután két, három, négy dragonyos; az egész osztály.

Mind együtt valának; a' spanyolnak igaza volt. Mindeniknek torka el volt metszve.

Képzeljük a' katonák csudálkozását 's dühét.

Gazdáimat vizsgáltam. Nunez cigarróját szivá, 's a' jelenetet olly közönnnyel nézte, mint reggelije mellett sirásó a' sirt. A' fiú a' tüzet szitá; az alkalde kőpadon ült barna köpenyében 's mozdulatlanul, mint ó füstös szobor.

Egy percz alatt dragonyosokkal, dühöngéssel 's fenyegetésekkel telt-meg a' ház. Nélkülem az alkaldét, testvérevel 's a' gyermekkel együtt, elevenen kaparták volna a' halott pajtások helyett a' sirba. Csak nagy fáradsággal menthettem-meg, míg az ezredest felkölttetém. Midőn ez megérkezett, a' konyhában, a' holttestek mellett azonnal haditörvényszék rögtönöztetett, 's a' spanyolok megpörlöttek.

— Ki gyilkolá-meg a' dragonyosokat?

— Az alkalde feleletre sem méltata minket.

— Ki gyilkolá-meg a' dragonyosokat?

A' gyermek néma maradt.

— Ha esküdni akarnék is, hogy nem én tevém, még sem hínétek-el nekem — válaszolá végre Nunez hidegen. — Tehát én.

— Csak te?

— Igen. A' francziák pálinkát leltek, 's megrészegültek. Akkor elmetszém nyakukat. Tegnap este ez a' gyermek mind aludni látta őket oda fön, 's ma reggel segélt temetésöknél. De míg én e' kés-sel — 's egy roppant legalább rőfnyi hosszú naváját vont-ki zsebéből — hazámat megboszulám, Perico itt volt testvéremnél. Ha bün-tett az, egyedül tevém.

— Férfiú — kiálta komolyan az öreg alkalde — csak parancsomra tevéd azt. Minden igaz spanyol kövesse példánkat.

— Alkalde — mond az ezredes ásítva — felakasztatol, te és testvéred.

— Illy valamit várok — válaszolá Nunez.

Torquemada előtt, a' Valladolid felé vezető uton egy facsoport alatt hatalmas kereszt áll; ez határozaték vesztőhelyeül. Ötven ember közepében fölemeltt fejjel 's köszvény fájdalmai daczára, erős léptekkel ment az alkalde. Nunez vezette, és Perico — ki urait egész végig szolgálá—a' létrát 's köteleket vivé. A' kereszt lábánál letérdelt az alkalde. Míg imádkozott, Nunez az executioval megbízott Darin kapitányhoz közeledett, 's mondá, „ő bátyám, e' városj'alkaldejá; e' két alaphból becsület- és tisztelettel tartozom neki halá-

lig. Egy emberének se engedje kegyed, hogy Jose Nunez Quinto-nára kezét tegye.“

— Tegyétek a' hogy' tetszik (válaszolt a' kapitány); de siesse-tek mert az illyes dolgok éppen nem kellemesek nekem.

Nunez megölelte bátyját, 's fölakasztá.

De ki akassza - föl most Nunezt? Az egy óránegyed előtt olly dühös katonák közül egy sem akará a' bakó tisztét elvállalni.

— Nem kézmesterségem.

— Soha életemben nem akaszték senkit.

— Meglőjjük, 's azzal vége.

Ez utósó szavak alatt Nunez mindig a' létrán állt, 's várakozék. Végre mondá: „ne féljete!” — maga tevé nyakára a' kötelet, 's Pericót szállítá, ki a' létrára hágott, 's őt, ugy szállva, az örök-
valóságba löké.

Szomorún és csendesen tértünk vissza a' városba, Perico ismét vitte a' létrát.

— Miért fárasztod magadat czepeeléssel? Hagyd a' létrát! — kiáltám a' gyermeknek.

— Ez rám néze, a' létrát egy fához támasztá, 's fölment reá.

— Mit akarsz? senki sines már akasztani való.

— Ah, gondolám, most rajtam a' sor — mondá hidegen.

— Nem, jó barátom, te nem akasztatol-fel.

— Mint Isten akarja.

Viszatért velünk a' városba. Láta minket, midőn a' szegény Ra-patiert 's huszonöt pajtását ismét eltemettük. De más reggel első-kött, 's magával vitte a' vén Nunez kését.

Szánky Károly.

KÜLÖNFÉLE.

T r é f a f ü z é r.

Urambátyám és kosara.

„PéNZ, péNZ!“ a' jelszó mai világban; középpont, melly körül működéseink forognak; annyi nemes (?) és nemtelen tettek rugója. Nyelveket lekötő lakat; — majd ismét kules, melly utat nyit a' szívekhez; bilincs, melly egybefűzi a' halandókat; tetteink vezértüje; bűverő. Mi csuda hát, ha rajtam is gyakorolja varázs hatalmát? — Szép olvasónék! nekem egy kedves urambátyám van, ki iránt, mióta az örökösülési remény szikrát fogott keblem-ben, olly különös vonszódást érzék, hogy oldala mellől sem távozzhatom, 's örzöm élő pénz gyanánt. Pedig e' kedves bátyámnak ugyancsak különös sze-

széleyei vannak; ha szívesek leendnek szépeim! testi 's lelki tulajdonainak rajzát figyelemmel kísérni, — ecetet fogok.

Külsje ugyan nem igen érdekelheti kegyeteket, mert ő már az ugy nevezett öreg legények sorába tartozik; azonban érintlenül nem hagyhatom, hogy a természet e' részben nem egészen volt mostoha hozzá; mert domborúsága teste hosszúságának teljesen megfelel; miért a' criticus világ őt potrohos szimmet bolygató. — Véralkata különböző, 's a' körülményektől függ. Bő terméskor (mert NB. kereskedő) az egész ember csupa melancholia; 's ki illykor pénzbeli követeléseket merne rajta tenni, szakálmra esküszöm, cholericus Olasznak mondaná. Ha ellenben általános az éhség, tetemes teste daczára is untalan jár, kel, 's örömeiben helyét alig találja; phlegmaticus pedig többnyire, ha a' szegény haza ügye pendül-meg. Hazaűsága egyébiránt ez elven alapul: „ubi vita, ibi patria.“ — Némellyek nem a' legjobb embernek tartják; de hiszen ő kereskedési ügyében a' főszabályt: „mindent becsülettel adj!“ igen is pontosan teljesíti; mert ritkán mulaszt-el árúval egy-egy kis becsületet is ráadásul adni.

Azonban szép olvasóném! kegyetekre nézve legkülönösb tulajdona bátyámnak, hogy nőtelen: következésképp szép nemeteknek konok ellensége. Természetes, mindedig, huszonhat évem daczára sem gondolkodhattam nőszülésről. Argusi szemekkel vigyáz rám, 's jól emlékezem, egykor midőn bizonyos távolabbi nőrokonomat megcsókolám, majdnem kímérte házhelyemet. Férfi-szakácsot tart; szobáit csak férfi-szentek képei díszítik; sőt mi több, naptárt (calendarium) sem vesz, mert nőnemi neveket foglal magában; neki elég a' heteket 's napokat ajtajára jegyezni. Nyilvános helyeken nőktől féllemben lihegve megy keresztül, mintha tatárok üznék; templomokban a' sötét zugokat keresi, 's ki itt véletlenül megpillantja, könnyen fogná koldusnak gyanítani. A' szerzeteseket szívből tiszteli, de ha apáczák szövetnek a' beszéd fonalába, majd nem örültté lesz. Egykor kérdezém e' csudálatos szélszélynék okát; de egy hatalmas veto-ja, mellynek rettenetes dörömlése most is vizhangzik füleimben, lecsillapítá tudványomat. Azonban, szépeim! én a' titkot még is tudom: mindennek oka egy üres kosár.

Urambátyám a' piros színek is halálos ellensége. A' vértől annyira iszonyodik, hogy képes inkább halált választani, mint orvosai tanácsát követni, kik a' guta-ütés elkerülésére neki érvágást tanácsolnak. — Nehány év előtt egy barátja husvét ajándékol piros tojással kedveskedék nála, 's e' tréfa az előbb elválhatlanokat örökre széttagozta egymástól. Azonban itt nemcsak a' szín, hanem az ajándék is ingerlő hatással birt kedélyére. Tudom, egy szakácsán csak azért adott-ki, mert főtt tojásokat tett asztalára. Házánál világért sem volna képes tyukokat tartani. 'S e' rettenetes ellenszenve, kérdik ismét szépolvasóném, min alapul? — egy kosáron. Hogy, 's miért, legyen megfektve engedelmoékkel.

Több, mint negyed század előtt bátyám a' bölcsekedéssel bibelődött. Társain annyira tulemelkedett, 's tőlök olly igen tiszteltetett, hogy közönségesen ezek csak tudóskának nevezték. Tulhaladván az iskolák küszöbein, papi pályára lépett; de csak hamar felváltá azt egy más életnemmel, 's ezt ismét mással; míg végre — mert az egész élet boldogság keresésében áll — legszorosb értelemben kereskedővé lön. A' szerencse, tetemes teste

ellenére is, ölbe kapta, 's ő lassanként gyarapult, és boldogságát pénzében fel is lelte. Ekkor vön rajta erőt a' szerelem hatalma. Betekintett a' kék szempárba, — 's mert ezeket költőink szerelem égének nevezik, egekben pedig istenek laknak, 's minthogy tehát a' csalfa Amor is ott leszködik nyilával — mi csuda, ha bátyámnak is egy — szívébe surrant. Voltak ugyan vágytársai is, kik uton útfélen gunyjaikkal halmozák, majd csigavérű, majd nagy orrú vőlegénynek szidalmazva; de a' szeretettnek egy meleg kézzsoritása, vagy istenítő mosolya mindent felejtetett vele.

Húsvét lön; bátyám agyában szerencsés gondolat villant. Szokott kedveskedésül úgy nevezett piros tojást vala küldendő imárottjának; de hogy akkor a' prézaiságon felülemelkedve, nemesebb szellemi ihlés szállta-meg, kitétszik a' tojás költői festéséből. Egyik félen bőség szaruja volt, belőle ömlő virágokkal; közepettük a' szende szerelmi nefelejts emelkedett, alatta következő szavakkal: „a' virág szöll.“ — Más részen csinos koszorú közepén kised lángholó szív, 's 'e sorok valának:

Csekély talán ez, mit neked

Emléklül nyujthatok?

Szűm érzetit veszed vele:

Többet nem adhatok.

Az ajándék természetesen elfogadták, 's más napon viszonzottatott; mivel? — szintén egy tojással. Bátyám öröme határtalan volt, 's diadalma vágytársain teljes. Élénken sugárzó szemekkel, dagadó kebel mutogatta nekik a' színes papirosba burkolt szerelmi zálogot. Kíváncsian kibontatik; rajta csak egyik fél mutatott vakarást; és ez mi volt szép olvasónék? — egyszerű üres kosár ez aláírással: „többet nem adhatok!“

Az ármányos symbolumot értik szépeim nemde? — O látom az önelégültség csintalan mosolyát bájos ajkaikon lebegni. Bűvös kosaruk foglalja tehát okát magában bátyám bámulatos szeszélyeinek; 's így egy kosár miatt kell nekem is a' sivatag nőtelen pályán vándorolnom, nehogy bátyám kegyét (és pénzét) különben elveszejtsem. Igaz ugyan, a' pénz varázs csilláma mindent szelid, biztató alakban tüntet-fel előttem; de igen-igen félek, hogy megközelítve innen túl az agg legényi kort, még bátyám sorsára juszak, 's végre ön kosaramat legyenek kénytelen szép olvasónéimmal megismertetni.

H.-th B.-r. Szombathelyről.

Becsüljétek az agg kort. — Egy bizonyos Sapet Jakab, ki aug. 3-án 1739-ben, Larochele-ben születék, és ugyan ott közönséges teherhordó volt, nem rég Parisba jöve azon reménnyel, hogy e' gazdag fővárosban a' jótékonság gyümölcseit inkább élvezheti, mint anyavárosában. Bizalma elejénte homoktorlaton látszék épülve, mivel itt szintugy, mint ott, nyomorral kellett küzdenie, és gyöngéd ereje nehéz munkára őt alkalmatlanná tevő; midőn rögtön eszébe jutott, hogy a' Parisiakat mindenre bírhatni, ha új látomány adatik elejékbe, 's így nyárhó közepe felé tudomásul tevő, hogy ő, egy 101 évű aggastyán, a' notredamei torony csucsáig fog felkúszni. — Gyenge lábai valóban e' nem csekély erőködést kiállák; ő a' nézők szemektől kísérve a' nevezett torony legfelsőbb csucsáig mászott; 's midőn ismét szeren-

ésesen az anyaföldre érkezék, annyi ajándék hullámozott kalapjába 's zsebeibe, hogy több évre minden szorultságtól mentt lehet.

Könyörületlenek bűnhődése. A' strassburgi rendőr-biztosság kevéssel ez előtt egy nőt és egy tizenhat évű suhancot büntetett-meg, mivel nem segítének ott, hol lehetett. Egy negyedfél évű leánya egy kötötké dörzs-gyújtacsot találván, egyet belőle meggyújtott. A' többi is azonnal lángra kapván a' tűz csak hamar ruháival is egyesült. Nehány perez, 's a' gyermek egész teste seb lön. A' kórházba vitették, hol még egy óráig tartott rémitő kínok után kimult. A' fenemlített két személy együtt szemlélé a' lány égését, a' nélkül, hogy megmozdulnának, hogy a' szerencsétlennek segedelmet nyújtsanak. Védelmül maguk megégését hozák-fel. Az ítélőszék természetesen ily nevetséges mehetséget tekintetbe nem vevén, mindkettőjüket szigorú büntetésre ítélé.

Egyiptusi Sybilla. A' híres Clol-Bey nem rég könyvet írt Egyiptusról, mely többi közt Mehemet Ali életéből következő vonást közöl. — Az alkirály országlata első éveiben Cairóban egy Sybilla jelent-meg, 's tömérdek hívókra talált. Mondaték, miként neki egy házi szellem áll szolgálatára, egyik kezét a' sötétben nyomatni hagyja, 's a' jövendőt hirdeti. Különösen pedig a' tisztek 's katonák közt lelt sok párhivre. Mehemet Ali gyanakodó lön, 's tudni kíváná, mivel kellessék a' varázsnő ellen felkészülnie, és nem létez-e a' dologban ellene valamely cselszövény. Magához idézé tehát őt, mondván, hogy szolgálja szellemével beszélni kíván. A' Sybilla megigére az alkirály előtt kimutatni hatalmát. Éj volt; a' Mandarachban, hova az előkelő tisztek összegyűlekeztek, minden gyertyavilág eloltatott. Mehemet Ali a' szolgaságnak megparanésolá, hogy, ha jelt adand, azonnal gyertyavilággal siessenek-be. A' varázsnő előidézé szellemét. A' dschin felelt, 's egy hasból beszélő női hang hallatszék a' falból. A' szellem a' basának csókolásra nyujtá kezét; de ez erőteljes karral ragadá azt meg, 's gyertyavilág után kiáltott. Ő a' varázslónak vélt nőt kezénél tartá, ki miután felfedezteték, siránkozva bocsánatért esdeklett. A' muselmanok, kik Mehemet Ali bátorságát istentelenségnek tarták, fenn hangon morogtak: de a' basa korholá pula álhitőket, 's a' varázsnőt Nilusba vettetni parancsolá. Tisztei ellenszegülő arczkifejezést mutattak: de Mehemet Ali békétlenségüket azon egyszerű észrevétellel nyugtatá-meg: hogyha valóban szellemmel van egybeköttetésben a' nő, az őt megfulni nem engedi; ha pedig nincs, és megfulna, ugy érje őt utól az érdemlett bündij azért, mivel a' hívőknek sziveiket hazug- és csalárdságba akará bonyolítani. A' Sybilla vízbe fult. — Valódi török ítélet!

K ö n y v t ö m e g. — Egy henylő angol jobb foglalkodás hiányából azon köszönet nélküli fáradalmat vállalá-fel, hogy a' könyvnyomatás kezdetétől óta sajtó alá jutott könyvek mennyiségét kiszámolja. Számítása szerint 30.000,586.200 kötetre rüg az eddig nyomtatott könyvek száma.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiacson, Dencs-ház, 56-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi betűivel, angol vas-sajton

uri utsza 453.